

ними від корупційних та інших злочинів від 5 березня 2019 р. № 109. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2019/03/21/20190321100642-99.pdf>.

15. Методичні рекомендації: «Настанови з управління арештованим майном», затверджені Наказом Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів від 29 листопада 2018 р. № 343. Київ : BAITE, 2019. 208 с. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2019/03/18/20190318181722-40.pdf>.

16. Білецький А.В. Досвід участі громадськості у заходах щодо запобігання корупційній злочинності в Україні. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 136. С. 225–235. DOI: 10.21564/2414-990x.136.93223.

17. Буяджи Г. Особливості управління майном Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. *Право України*. 2018. С. 185–198. DOI: 10.33498/louu-2018-02-185.

18. Офіційний сайт Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. URL: <https://arma.gov.ua/files/general/2019/03/20/20190320070715-54.pdf>.

УДК 343.01

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.2-1.39>

КВЯТКІВСЬКИЙ Ю.В.

**ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ
ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ НА ТИМЧASОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРІТОРІЯХ
ДОНЕЦЬКОЇ ТА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ**

У статті наголошено, що перша з чинних проблем законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей полягає в тому, що вітчизняне кримінально-виконавче законодавство на цих територіях не використовується окупаційною владою. Натомість окупантами застосовується або власне законодавство, яке не породжує жодних правових наслідків на території України, або ж українське кримінально-виконавче законодавство, яке вже втратило чинність. З'ясовано, що законодавча регламентація виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей передусім зумовлена тим, що сьогодні законодавство в зазначеній сфері, по суті, відсутнє. Нормативно-правові передумови функціонування пенітенціарної системи на окупованих територіях становлять, по суті, ті ж самі нормативно-правові акти, що і на територіях, які перебувають під контролем України. Зроблено висновок, що сьогодні актуальними проблемами законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей є такі: вітчизняне кримінально-виконавче законодавство на окупованих територіях Донецької та Луганської областей не використовується окупаційною владою, а при цьому окупантами застосовується або власне законодавство, яке не породжує жодних правових наслідків на території України, або ж українське кримінально-виконавче законодавство, яке вже втратило чинність; чинний Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV не зазнавав змін із початку збройної агресії; відсутнє спеціальне законодавство, яке урегульовує правовий статус осіб, залишених в установах виконання покарань на непідконтрольній уряду території, або які відбули покарання в окупованих пенітенціарних закладах. Вирішення цих проблем можливе такими шляхами: поверненням під контроль України окупова-

них земель, внесенням змін до Кримінально-виконавчого кодексу України, прийняттям Закону України «Про врегулювання правового статусу осіб, щодо яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України».

Ключові слова: законодавче регулювання, виконання покарання, тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей, засуджений.

The article emphasizes that the first of the current problems of legislative regulation of the execution of punishment in the temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions is that the domestic criminal enforcement legislation in these territories is not used by the occupying power. Instead, the occupiers apply either their own legislation, which does not give rise to any legal consequences in the territory of Ukraine, or Ukrainian criminal enforcement legislation, which has already expired. It is found out that the legislative regulation of the execution of punishment in the temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions is primarily due to the fact that there is essentially no legislation in the said sphere at present. The legal prerequisites for the functioning of the penitentiary system in the occupied territories are essentially the same legal acts as in the territories under the control of Ukraine. It is concluded that for today the urgent problems of the legislative regulation of the execution of punishment in the temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions are the following: the domestic criminal enforcement legislation in the occupied territories of the Donetsk and Luhansk regions is not used by the occupying authorities, and in this case the law is used or occupied does not give rise to any legal consequences in the territory of Ukraine, or Ukrainian criminal law which has already lost its validity; the current Criminal Code of Ukraine of 11.07.2003 № 1129-IV has not changed since the beginning of the armed aggression; there is no specific legislation that regulates the legal status of persons who are left in penitentiary institutions in a non-government-controlled territory, or who have served sentences in occupied penitentiary facilities. The solution of these problems is possible in the following ways: return to control of the occupied land under the control of Ukraine, introduction of amendments to the Criminal Code of Ukraine, adoption of the Law of Ukraine "On Regulation of the Legal Status of Persons Subject to Violation of the Law of Ukraine on Criminal Liability, Criminal Procedure, Criminal Law of Ukraine as a result of armed aggression, armed conflict, temporary occupation of the territory of Ukraine".

Key words: legislative regulation, execution of punishment, temporarily occupied territories of Donetsk and Luhansk regions, convicted.

Вступ. Сьогодні в Україні відсутній нормативний акт, який би регулював правовий статус осіб, залишених у місцях виконання покарання на непідконтрольній уряду території, а також осіб, які відбули покарання на непідконтрольній уряду території та повернулися на підконтрольну Україні територію.

Актуальність дослідження проблем законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей передусім зумовлена тим, що сьогодні законодавство в зазначеній сфері, по суті, відсутнє. Нормативно-правові передумови функціонування пенітенціарної системи на окупованих територіях становлять, по суті, ті ж самі нормативно-правові акти, що і на територіях, які перебувають під контролем України. Навіть до чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [1] не було внесено жодних змін, пов'язаних із окупацією українських земель. Тому важливо встановити, чи ведеться будь-яка робота законодавця в цьому напрямі, і спрогнозувати, яким саме чином будуть вирішуватись чинні проблеми законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблем законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Серед дослідників цього питання виділимо тих, на чиїх роботах базувався наш аналіз інших питань у межах роботи, а саме таких учених, як: О.П. Букалов, Д.Л. Денисенко, Є.Ю. Захаров, В.В. Карелін, Н.М. Мельник, В.О. Новіков, В.М. Янко. Водночас варто ураховувати, що

комплексні дослідження цього питання відсутні. Найбільш повно розкрили питання чинного стану нормативно-правового регулювання виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей у своєму дослідженні Є.Ю. Захаров та Н.М. Мельник, втім, цього все ж не досить для формування теоретичної основи розв'язання наявних проблем.

Результати дослідження. Однією з першочергових проблем, яка нами вказана раніше у роботі, є те, що на непідконтрольній Україні території не діє українське кримінально-виконавче законодавство, а натомість прийняте окупаційне законодавство. Як нами вказано раніше, на окупованих територіях Луганської області діє законодавство України станом на травень 2014 року в частині, що «не суперечить» цій так званій конституції Луганської Народної Республіки [2, с. 33]. У самопроголошенні Донецької Народної Республіки прийнято своє кримінально-виконавче законодавство, яке не відповідає українському, і саме його положення застосовуються сьогодні [2, с. 24]. Тобто перша із чинних проблем законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей полягає в тому, що вітчизняне кримінально-виконавче законодавство на цих територіях не використовується окупаційною владою. Натомість окупантами застосовується або власне законодавство, яке не породжує жодних правових наслідків на території України, або ж українське кримінально-виконавче законодавство, яке вже втратило чинність.

Вирішення цієї проблеми неможливе в законодавчий спосіб. Будь-які нормативно-правові акти, які приймаються вітчизняним законодавцем, ігноруються окупаційною владою. Саме тому вирішення цієї проблеми пов'язано виключно з поверненням контролю над окупованими територіями.

Наступна проблема пов'язана з тим, що до чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [1] із моменту початку війни не було внесено жодних змін, пов'язаних із правовим статусом осіб, які відбувають покарання на окупованих територіях. При цьому варто звернути увагу на те, що загалом зміни до цього нормативно-правового акта вносились із моменту окупації, втім, жодна із них не стосувалась виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. При цьому низка проблемних питань, які виникають у зв'язку з перебуванням засуджених Державою Україна осіб на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, могла би бути вирішена саме таким способом.

Наприклад, згідно з опитуваннями засуджених, майже 90% із них бажали повернутися на підконтрольну уряду територію з таких причин: 1) невиконання членами незаконних збройних формувань своїх обіцянок щодо надання пільг засудженим; 2) проживання родичів на підконтрольній уряду території; 3) погіршення режimu та умов тримання під вартою; 4) масивних обстрілів деяких територій; 5) загального духу беззаконня для нової адміністрації та безправ'я для засуджених; 6) негативного ставлення адміністрації до засуджених із західної частини України. Тож засуджені почали звертатися із проханням евакуувати їх із небезпечної території ще восени 2014 р. Водночас чинний Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [1] не містив відповідних положень тоді, не містить їх і сьогодні. Вперше засуджених перевели з окупованої території в січні 2015 р. – трьох в'язнів із Єнакіївської ВК № 52. Наступна група засуджених була переведена тільки 20 грудня 2015 р., тобто майже через рік. Після цього групи засуджених вивозилися приблизно кожні 3–6 місяців. Більшість евакуйованих належали до довічно позбавлених волі. Станом на 1 серпня 2018 р. було переведено 186 осіб [2, с. 43]. При цьому ця процедура не була uregulovaná нормами Кримінально-виконавчого кодексу України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [1] та не врегульовується ним і дотепер. Так само не прийнято жодного спеціального нормативно-правового акта, який uregulovav би вирішення цієї проблеми.

Як свідчить аналіз змісту чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [1] у контексті здійсненого нами в роботі дослідження, не вирішеними на законодавчому рівні також залишаються питання правового статусу засуджених на непідконтрольній уряду території в Україні; порядку звільнення засуджених із місць позбавлення волі на непідконтрольній уряду території та повернення їх до України; надання компенсацій таким особам. Як вказують Є.Ю. Захаров і Н.М. Мельник, засуджені, які вже були переведені із тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей, зазвичай бажають отримати матеріальну та моральну компенсацію за те, що довгий час були під контролем незаконних збройних формувань [2, с. 48]. Саме тому важливим є вирішення цієї проблеми також.

Отже, вирішення проблеми відсутності змін чинного Кримінально-виконавчого кодексу України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV із початку збройної агресії ми вбачаємо двома можливими шляхами:

1. Внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV [1].

У такому разі цей нормативно-правовий акт варто доповнити розділом «Правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі, в умовах збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України».

У такому розділі доцільно передбачити статті, присвячені врегулюванню таких питань, як:

1) правовий статус засуджених на непідконтрольній уряду території в Україні;

2) переведення засуджених із непідконтрольних уряду територій до інших регіонів України, зокрема його механізму;

3) звільнення з місць позбавлення волі на непідконтрольній уряду території;

4) регулювання надання правової допомоги засудженим, які перебувають на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей чи переведені на підконтрольну територію;

5) надання компенсацій особам, які були вимушенні відбувати покарання на непідконтрольних Україні територіях;

6) регулювання доступу представників міжнародних організацій, які працюють на непідконтрольних уряду територіях, до засуджених на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

2. Інший ймовірний спосіб вирішення цієї проблематики полягає у прийнятті спеціально-нормативно-правового акта в цій сфері.

Саме із цим шляхом пов'язане вирішення такої проблеми – відсутності спеціального нормативного акта, який би регулював правовий статус осіб, залишених в установах виконання покарань на непідконтрольній уряду території, або які відбули покарання в окупованих пенітенціарних закладах. При цьому відповідні спроби законодавця мали місце. Як нами зазначалось раніше, 5 липня 2018 р. у Верховній Раді України було зареєстровано законопроект № 8560 «Про врегулювання правового статусу осіб, щодо яких порушене законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України» [3], метою якого є поновлення конституційних прав, свобод і законних інтересів осіб, щодо яких порушене законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України, та врегулювання їхнього правового статусу відповідно до законодавчих актів України. Зазначимо, що цей проект покликаний урегулювати правовий статус осіб, які утримуються чи утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей. Цей законопроект залишається на розгляді Комітету Верхової Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності.

Серед його позитивних сторін зазначимо такі:

1) засуджених, які утримуються чи утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, виділено у спеціальну категорію, що дає їм змогу встановити відсутність покарання на непідконтрольних уряду територіях за рішенням суду, а також отримати відповідний правовий статус;

2) передбачено отримання компенсацій особами, які утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Серед недоліків виділимо такі:

1) відсутні положення щодо переведення засуджених із тимчасово окупованої території на територію, підконтрольну Уряду;

2) не вирішується проблема звільнення з місць позбавлення волі на непідконтрольній уряду території.

Водночас очевидно, що прийняття такого законопроекту все ж є позитивним аспектом і може вирішити ті проблеми, на які нами вказувалось раніше. Саме тому зробимо висновок про те, що прийняття цього нормативно-правового акта зможе вирішити такі проблеми: відсутність змін до кримінально-виконавчого законодавства, пов'язаних із окупацією українських територій; відсутність спеціального законодавства, яке урегульовує правовий статус осіб, які утримуються чи утримувалися в місцях виконання покарань на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Висновки. Отже, зробимо висновок, що сьогодні актуальними проблемами законодавчої регламентації виконання покарання на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей є такі:

1) вітчизняне кримінально-виконавче законодавство на окупованих територіях Донецької та Луганської областей не використовується окупаційною владою, а при цьому окупантами застосовується або власне законодавство, яке не породжує жодних правових наслідків на території України, або ж українське кримінально-виконавче законодавство, яке вже втратило чинність;

2) чинний Кримінально-виконавчий кодекс України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV не зазнавав змін із початку збройної агресії;

3) відсутнє спеціальне законодавство, яке урегульовує правовий статус осіб, залишених в установах виконання покарань на непідконтрольній уряду території, або які відбули покарання в окупованих пенітенціарних закладах.

Вирішення цих проблем можливе такими шляхами: поверненням під контроль України окупованих земель, внесенням змін до Кримінально-виконавчого кодексу України, прийняттям Закону України «Про врегулювання правового статусу осіб, щодо яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України».

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 3–4. Ст. 21.
2. Права позбавлених волі, які утримуються під вартою в ОРДЛО / упоряд. Є.Ю. Захаров, Н.М. Мельник. Харків : ТОВ «Видавництво «Права людини», 2018. 80 с.
3. Про врегулювання правового статусу осіб, стосовно яких порушено законодавство України про кримінальну відповідальність, кримінальне процесуальне, кримінально-виконавче законодавство України внаслідок збройної агресії, збройного конфлікту, тимчасової окупації території України : Проект Закону України № 8560 від 5 липня 2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64360 (дата звернення: 25.02.2019).

УДК 159.9:34.01(477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.2-1.40>

ЛЕВЕНЕЦЬ О.А.

**РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ЗЛОЧИННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗА ДОПОМОГОЮ УМІНЬ І НАВИЧОК**

У статті розглянуто предметну сторону злочинної діяльності, встановлено психологічну сутність злочинного професіоналізму як сукупності певних знань, умінь і навичок. Проаналізовано професійно-важливі якості суб'єкта злочинної діяльності, які є енергетичним та інструментальним забезпеченням умінь і навичок злочинця. Визначено, що злочинна діяльність – це сукупність умисних складних дій, які поєднують у собі в різних співвідношеннях елементарні предметні та розумові дії. Наведено, що у минулому більшість правопорушиків уважалися людьми імпульсивними, малоосвіченими, нерозбірливими і безпринципними. Але багато злочинців має складний набір когнітивних інструментів, що складаються з розвинених умінь і навичок. Деякі злочини можуть бути вчинені тільки за наявності конкретних знань, наприклад злочини, пов'язані з високими технологіями або просто з керуванням і експлуатацією техніки. Наголошено, що уміння як компонент злочин-

© ЛЕВЕНЕЦЬ О.А. – кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології охоронної діяльності (Інститут Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка)